

Welkom

Twents Kennis & Inspiratie Event

Sport voor morgen

Mogelijk gemaakt door

SPORTNETWERK OVERIJSSEL

provincie overijssel

Rabobank

Twente

Het kind als kompas: Bouwen aan een pedagogisch sportklimaat

Twents Kennis en Inspiratie Event Sport
5 November 2026

Dr. Matthijs Tuijt
Prof. Dr. Nicolette Schipper-van Veldhoven

Doelen workshop

- **Awareness**: noodzaak van een pedagogisch (top) sportklimaat
- Aanreiken van **handvatten** voor een positief stimulerende omgeving: het Jeugdsportkompas als hulpkader
- **Enthousiasme**: om vanuit je eigen context in te zetten op een pedagogisch (top)sportklimaat

Welke vragen heb je vooraf?

De kracht van sport

Ontwikkeling van (levens)vaardigheden

- Verantwoordelijkheidsgevoel
- Zelfwaardering
- Sociale integratie
- (pro)sociaal gedrag
- Zelfvertrouwen
- Samenwerken
- Morele vorming
- Communiceren
- Moed

- Fair Play
- Teamgeest
- Omgang met winst en verlies
- Leren presteren
- Gezondheid bevorderend
- Fysieke ontwikkeling
- Betere leerprestaties (verbetering leervermogen)
- Doelen kunnen stellen
- Vasthoudendheid
- Keuzes kunnen maken

De negatieve kanten van sport

Kwetsbaarheid op meerdere aspecten (grensoverschrijdend gedrag)

- Psychologisch/psychisch
- Fysiek
- Seksueel

De harde wereld van het jeugdvoetbal:
een paar toppers en veel beschadigde zielen

De negatieve effecten voor sporters

- Psychosomatische gezondheidsklachten (hoofdpijn, buikpijn, slaapproblemen)
- Eetstoornissen
- Angst, depressies, suïcidale gedachten
- Lage zelfwaardering
- Gevoelens van eenzaamheid
- Verandering van karakter
- Verslechterde schoolprestaties
- Verslechterde sportprestaties
- Drop-Out
- Overtraining
- Blessures
- Gebruik van doping

Sociale media aandacht.....

#MeToo

Ook in de sportsector....

USA Gymnastics routinely ignored warnings of sexual abuse by coaches, report alleges

Oud-wielrenster Petra de Bruin: 'Ik ben jarenlang misbruikt'

#CDTM

Marc Overmars jaar geschorst: slachtoffer had bijna 300 pagina's met seksueel getinte whatsappjes

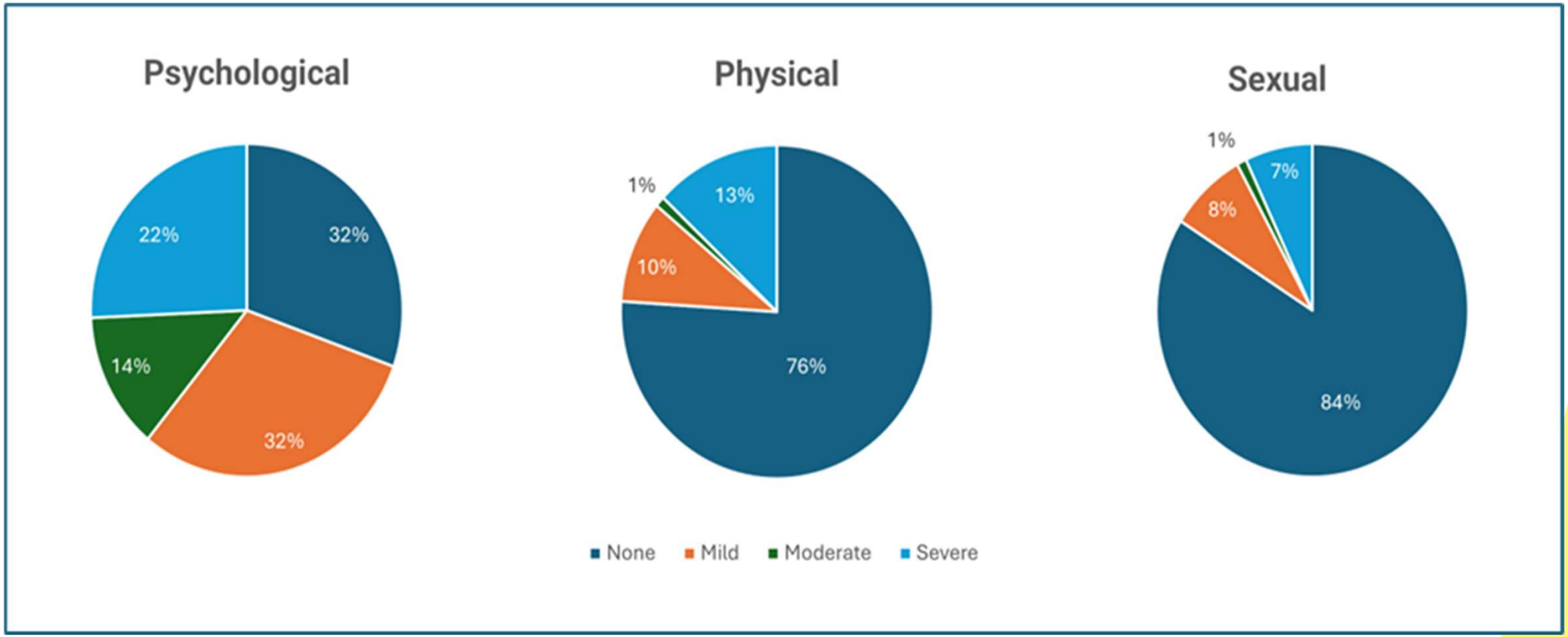
Atlete Sedney meldt grensoverschrijdend gedrag: 'Giftige omgeving'

Jeugdwedstrijd in Lent loopt uit de hand: ouders bezoekende club woedend het veld op na gele kaart

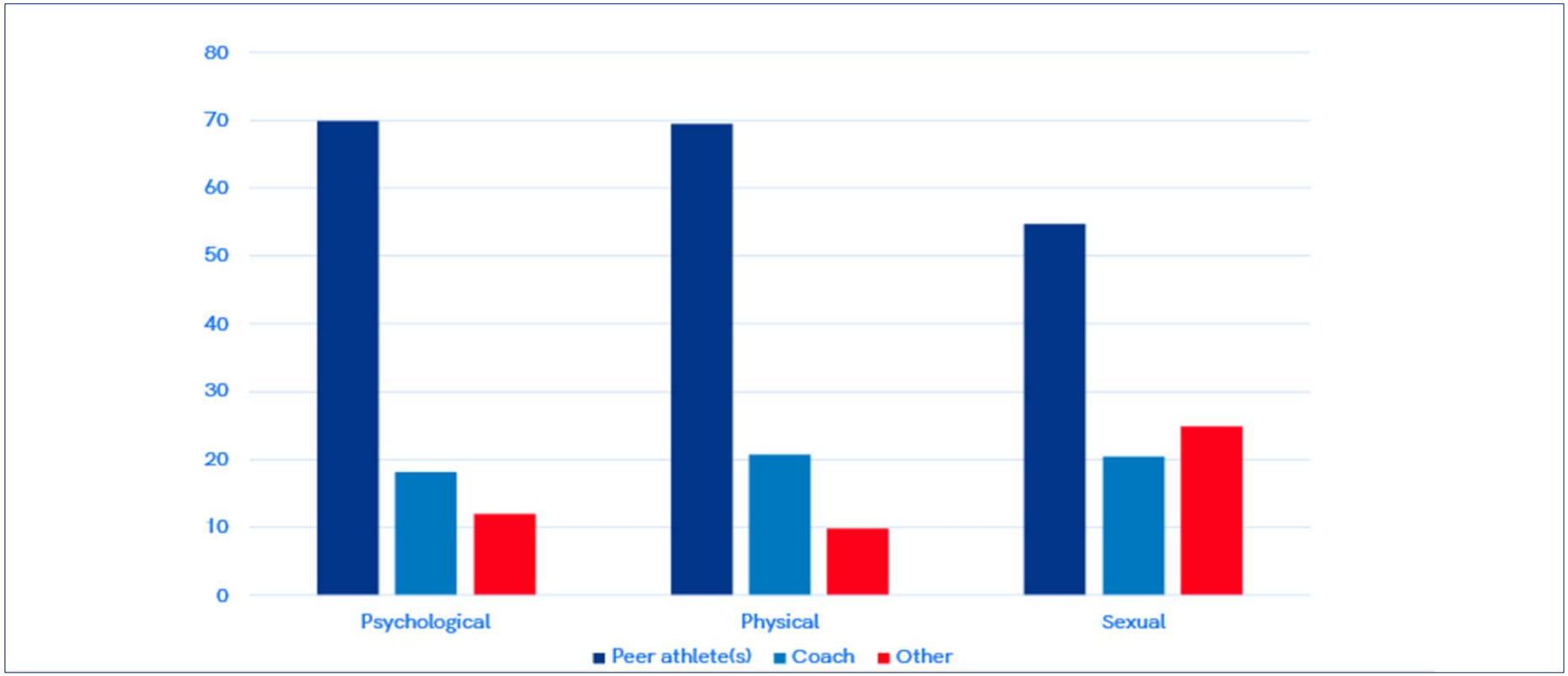
Atletiektrainer Jerry M. kon jarenlang doorgaan met seksueel misbruik van minderjarigen

De prevalentie van grensoverschrijdend gedrag

Bronnen: Mulder, Cuelenaere, Elshout, Zandvliet, Farzan &Zandvliet (2020); Schipper-van Veldhoven, Mulder, Cuelenaere, Zandvliet, Farzan & Reijnen (2022).

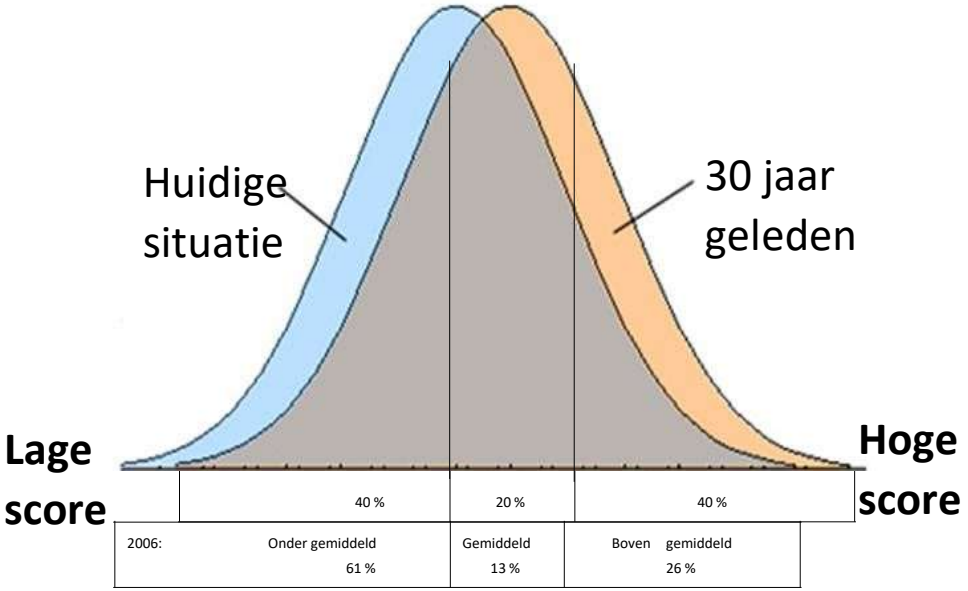
Plegers van grensoverschrijdend gedrag

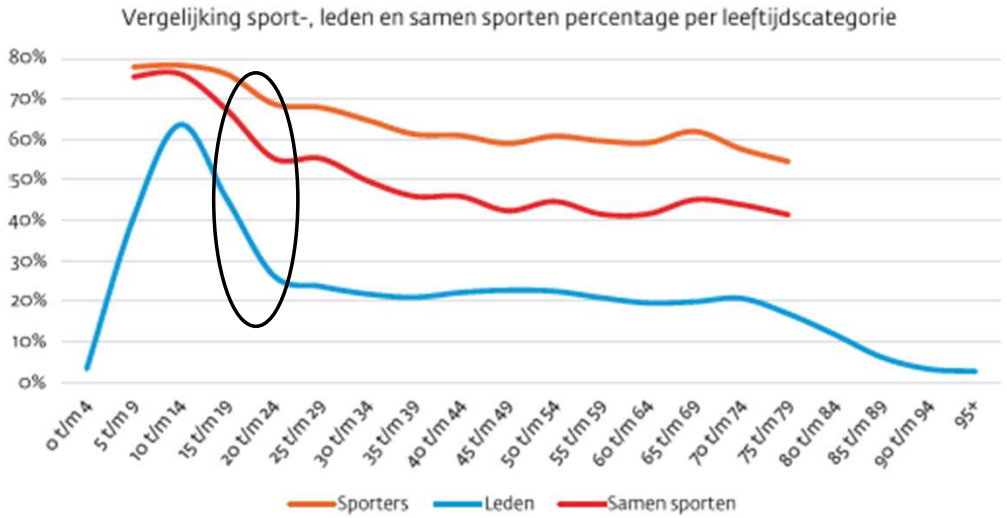
Bronnen: Mulder, Cuelenaere, Elshout, Zandvliet, Farzan &Zandvliet (2020); Schipper-van Veldhoven, Mulder, Cuelenaere, Zandvliet, Farzan & Reijnen (2022).

Meer problemen in jeugdsport

Afname motorische vaardigheden

Massale dropout tijdens puberteit

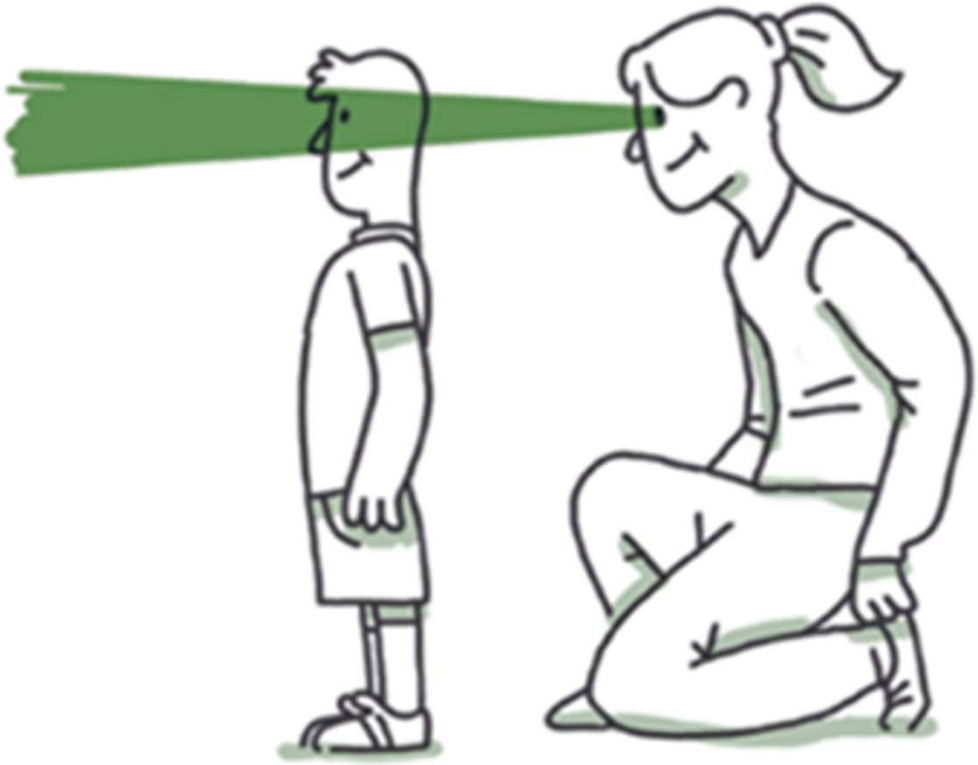

Genoeg bewijzen voor de kracht van sport, MITS…

Naar… Kind Centraal in de sport

Creëren van de optimale omstandigheden

Cultuurverandering nodig

BEELDEN VAN HET OUDE DENKEN IN DE SPORT

1. PRESTATIE BOVEN ONTWIKKELING

De score is belangrijker dan het kind.

2. WINNAARS IN DE SPOTLIGHT, ANDEREN IN DE SCHADUW

Alleen de besten krijgen aandacht.

3. SELECTIE EN UITSLUITING

Een trechter: alleen de besten mogen door.

4. EENRICHTINGSVERKEER

De coach bepaalt, kinderen luisteren.

5. WINNEN STAAT CENTRAAL

Winnen is het doel, alles draait daarom.

6. SPORTERS ALS MACHINES

Kinderen als middel om te presteren, niet als mens.

7. DE RECHTE LADDER NAAR DE TOP

Weinigen halen de top.
Velen vallen af onderweg.

KENMERKEN VAN HET OUDE DENKEN

- ✕ Prestatiedruk
- ✕ Selectie en uitsluiting
- ✕ Winnen boven welzijn
- ✕ Autoritaire coaching
- ✕ Korte termijn succes
- ✕ Sporter als middel

De kracht van sport benutten!

Samen bouwen aan een pedagogisch sportklimaat

Een *pedagogisch sportklimaat* is een omgeving waarin iedere sporter zich veilig voelt, plezier beleeft en zichzelf optimaal kan ontwikkelen, zowel in fysieke activiteiten als in psychosociale vaardigheden. Sport als het derde opvoedingsmilieu! Een omgeving waar het kind centraal staat.

Sportomgeving jeugdigen	→ Coaches	→ Vaardigheden
Contextuele hulpbron	→ *Relationele hulpbron*	→ *Individuele hulpbron*

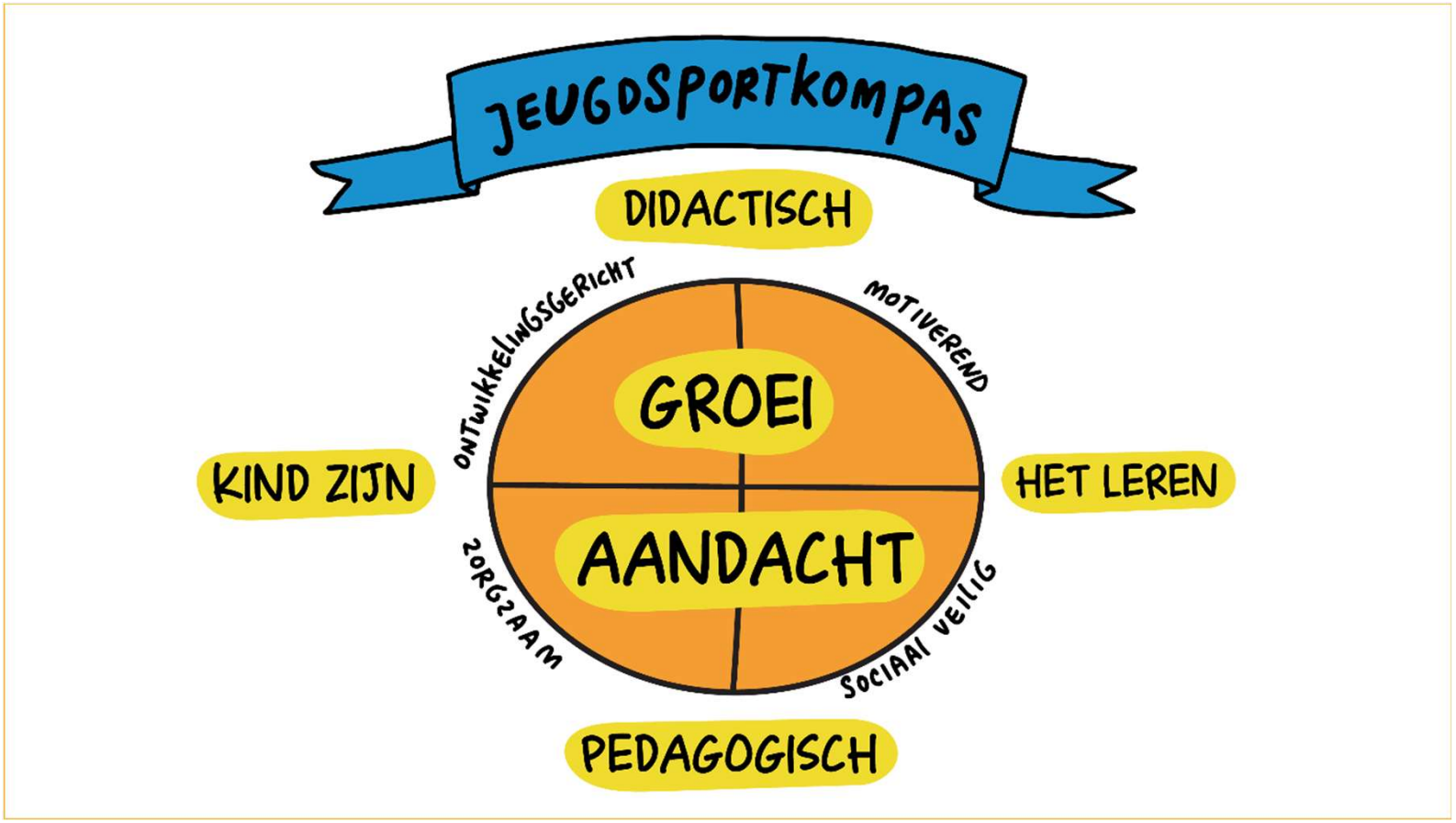
Nederlands Sportbeleid

In 2032 heeft 100% van de sportende jeugd een pedagogisch bekwame trainer en voelt zich thuis in een sociaal veilige en inclusieve sportomgeving

Jeugdsportkompas als hulpbron voor sportomgeving en coaches

Bron: Schipper-van Veldhoven, Tielens-van den Bos, Werkman, Engelsman, Haandrikman & Tuijt (2026).
The Youth Sport Compass: A Framework for Creating Developmental and Safe Environments in Organized Youth Sport

Onderliggende theorieën …..

Interactie individu met omgeving

Psychologische basis behoeften

Positieve jeugd-ontwikkelingstheorie

Zelfdeterminatietheorie

Zelfeffectiviteit

Competentie ontwikkeling

Passende structuur

Competentie

Uitnodigen tot

Autonomie

Support

Onafhankelijkheid

Relatie

Waardering en respect

Wetten, regels en codes

Concept van zorgzaam klimaat

Ondersteunende relaties

Fysieke en psychische veiligheid

Individuele en sociale zorg

Concept van moreel en ethisch klimaat

Gevoel van veiligheid

Ergens bijhoren

Goede omgeving creëren

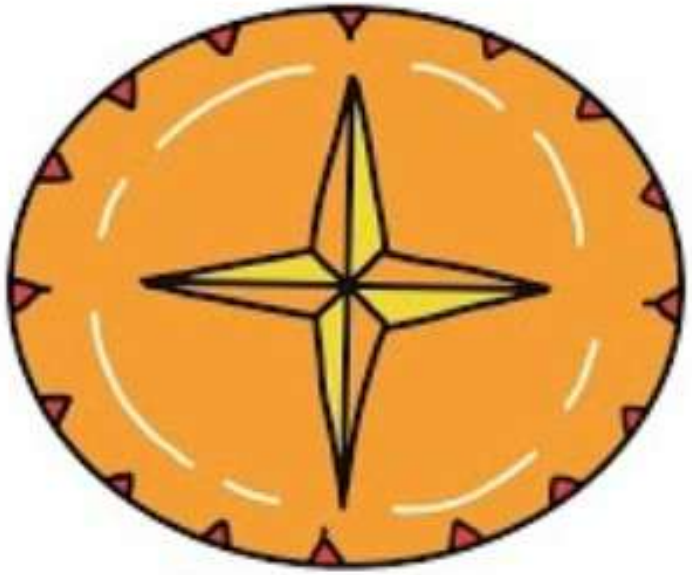
Positieve sociale normen

Sociaal gedrag

Koppeling opvoedingsmilieus

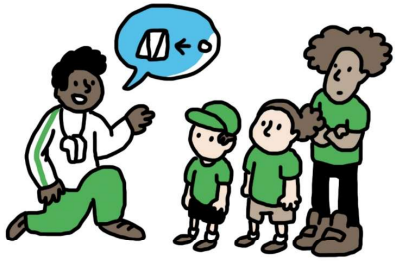
WAAROM IS HET JEUGDSPORTKOMPAS ONTWIKKELD?

Zorg voor een krachtige jeugdsport

Investeer in een pedagogisch sportklimaat, gebruik het Jeugdsportkompas

- Passend sportaanbod
- Op niveau van kind

- Sociale steun
- Aandacht voor het kind

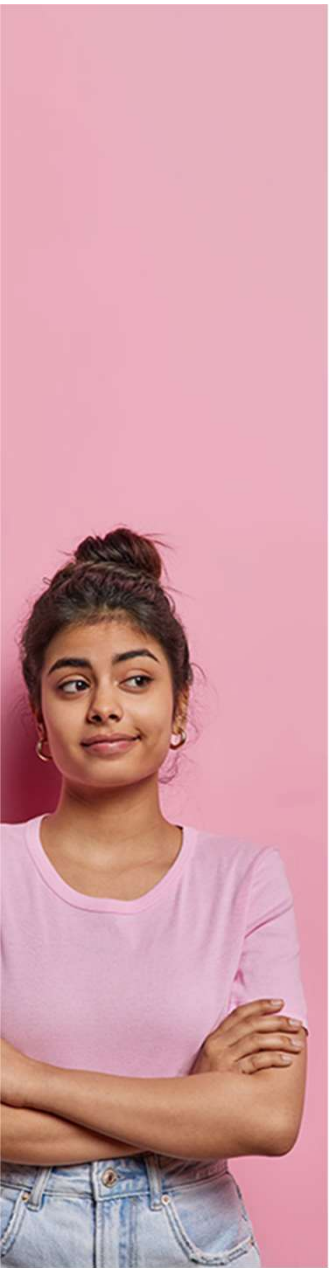
Waarom is het Jeugdsportkompas ontwikkeld?
Bekijk de animatie

- Focus op plezier
- Positieve leeromgeving

- Veilige omgeving creëren
- Gedragsproblemen bespreekbaar maken

Vertaling van het kader naar de belangrijkste kennis, vaardigheden en houdingen op micro-, meso- en macroniveau

Jeugdsportkompas als hulpbron voor trainers

- Ken je vak, niet alleen *didactisch* maar juist ook *pedagogisch* (**relationeel**)
- Structuur bieden en voorspelbaarheid
- Ieder kind zien
- Oprecht interesse tonen
- Actief luisteren zonder direct oplossingen te geven
- Kijken waar bepaald gedrag vandaan komt
- Inzet en ontwikkeling waarderen, niet alleen prestaties
- Fouten normaliseren als onderdeel van leren
- Een teamcultuur creëren waarin iedereen erbij hoort

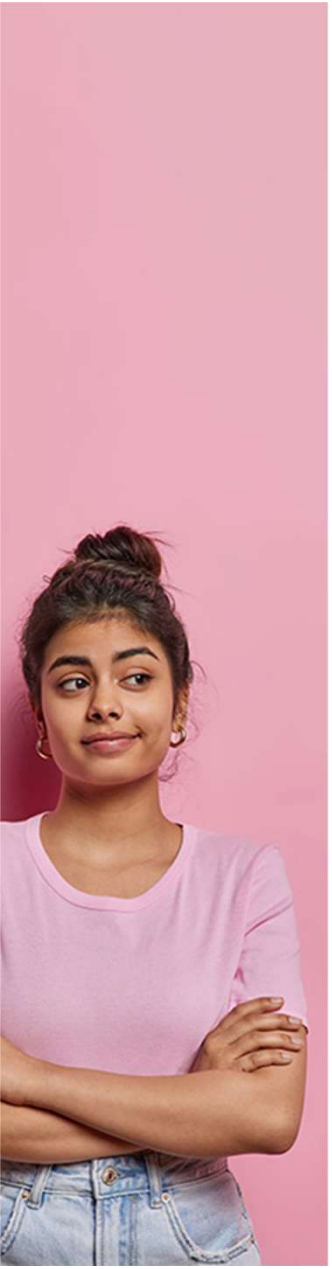

Sport Klimaat Schaal-T

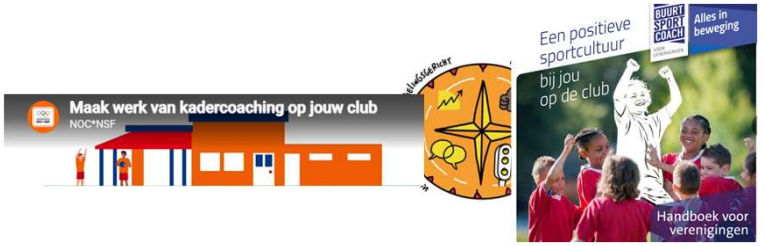

Jeugdsportkompas als hulpbron voor sportclubs

Het Jeugdsportkompas voor sportclubs is NIET nóg een instrument voor sociale veiligheid, maar is een *hulpkader* om van beleid naar dagelijks pedagogisch handelen en cultuurverandering te gaan.

De kern is:

- Sportclubs moeten niet alleen reageren wanneer er iets misgaat, maar helpen de omstandigheden te creëren waarin goed gedrag en plezier de norm worden.
- Clubbestuurders, coördinatoren, vertrouwenscontactpersonen worden daarmee eigenlijk cultuurveranderaars in plaats van alleen compliance officers.

Wat betekent dit voor de sportclub?

Recent onderzoek laat zien…

- Hoewel sporters gemiddeld **hoge scores** (4,5/5 en hoger) geven op **ervaren veiligheid**, welkom voelen en inclusie, blijkt dat sporters die grensoverschrijdend gedrag hebben meegemaakt systematisch lagere veiligheidsbeoordelingen rapporteren (4,1/5 en hoger). De resultaten suggereren daarnaast dat sociale veiligheid niet alleen draait om formele maatregelen, maar ook om *dagelijkse omgangsvormen en teamcultuur*.

- Aangezien medesporters het vaakst als betrokkenen worden genoemd, ligt hier volgens de onderzoekers een duidelijke opdracht voor versterking van **aanspreekbaarheid** en **normstelling** binnen teams en verenigingen.

CHANGING CULTURE STARTS WITH CHANGING BEHAVIOURS

Discussie in 3 tallen

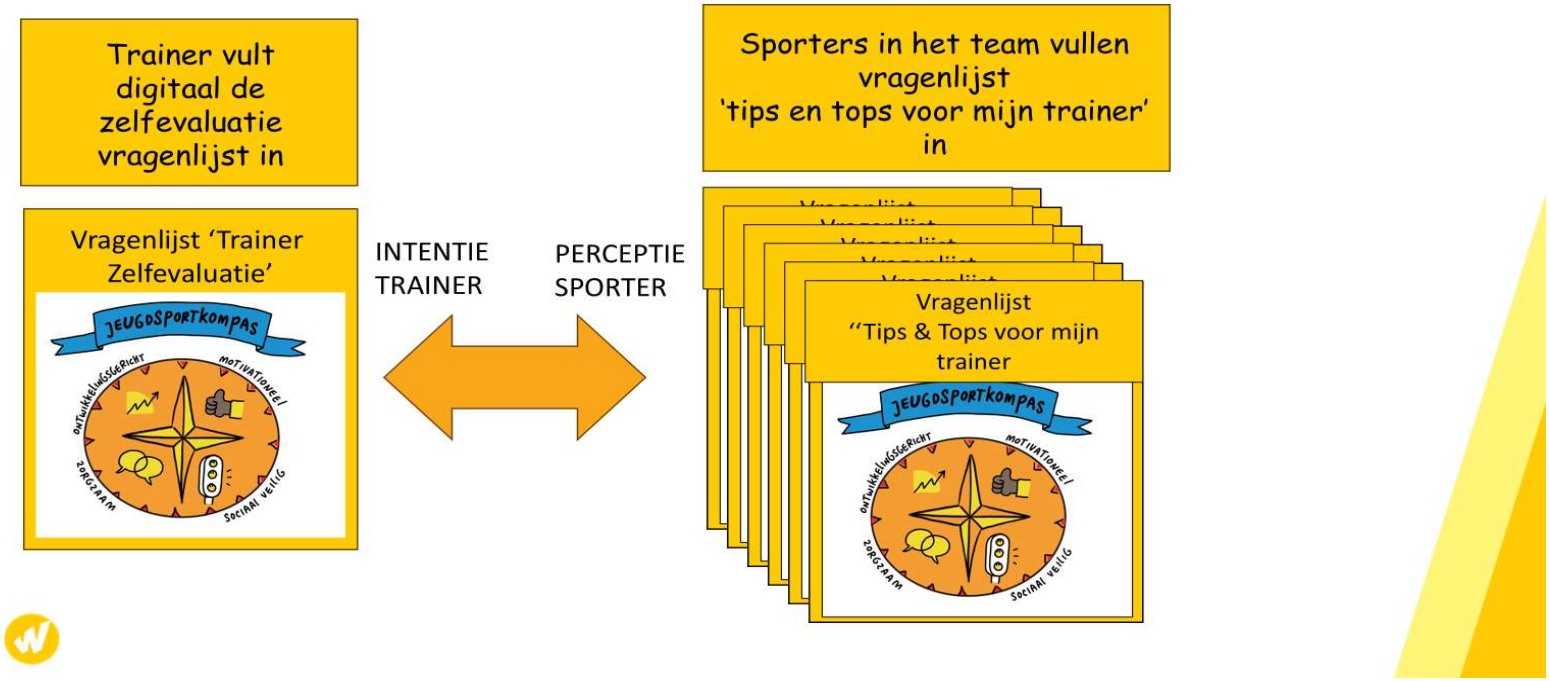
Hoe zou het kompas jou kunnen ondersteunen?

De *trainer-sporter scan* op basis Jeugdsportkompas

De Trainer vult een digitale lijst in (10minuten) en de Sporters ook.

Bron: Tielens-van den Bos, Friehs & Schipper- van Veldhoven (2026, in progress).
The Youth Sport Climate Scale: development and initial validation

	Helemaal niet waar	Niet waar	Niet waar / Niet onwaar, ertussenin	Waar	Helemaal waar	Weet ik niet/niet relevant
Ik zorg ervoor dat de sporter op zijn/haar niveau traint	○	○	○	○	○	○
Ik daag spelers uit in de sport.	○	○	○	○	○	○
Ik vind alle sporters belangrijk.	○	○	○	○	○	○
Ik vind de ontwikkeling in de sport van alle sporters belangrijk.	○	○	○	○	○	○
Ik vertel de sporter waarom we iets trainen.	○	○	○	○	○	○
Ik leg uit hoe de sporter een oefening moet doen.	○	○	○	○	○	○
Ik houd rekening met verschil in niveau van sporters.	○	○	○	○	○	○

	Helemaal niet waar	Niet waar	Niet waar / Niet onwaar, ertussenin	Waar	Helemaal waar	Weet ik niet/niet relevant
Ik accepteer de sporter zoals hij/zij is.	○	○	○	○	○	○
Ik respecteer de achtergrond/cultuur van mijn sporters.	○	○	○	○	○	○
Ik vraag of de sporter zich op zijn/haar gemak voelt.	○	○	○	○	○	○
Ik ben aardig voor de sporter.	○	○	○	○	○	○
Ik blijf geduldig.	○	○	○	○	○	○
Ik word nooit onterecht boos.	○	○	○	○	○	○
Ik doe mijn best om de sporters te leren kennen.	○	○	○	○	○	○
Ik ken de naam van de sporters.	○	○	○	○	○	○

	Helemaal niet waar	Niet waar	Niet waar / Niet onwaar, ertussenin	Waar	Helemaal waar	Weet ik niet/niet relevant
Ik moedig sporters aan om zelf mee te denken over trainingen.	○	○	○	○	○	○
Ik pas de training aan door ideeën van sporters.	○	○	○	○	○	○
Ik laat de sporters soms meebeslissen wat we doen op de training.	○	○	○	○	○	○
Ik laat zien dat ik de sport leuk vind.	○	○	○	○	○	○
Ik maak de sporter enthousiast om te sporten.	○	○	○	○	○	○
Ik zeg dingen tegen sporters waardoor ze meer zelfvertrouwen krijgen.	○	○	○	○	○	○
Ik moedig sporters aan om dingen te proberen.	○	○	○	○	○	○

	Helemaal niet waar	Niet waar	Niet waar / Niet onwaar, ertussenin	Waar	Helemaal waar	Weet ik niet/niet relevant
Ik moedig sporters aan om het te zeggen als ze gedrag niet leuk vinden in het team.	○	○	○	○	○	○
Ik help sporters bij het bespreken van problemen of moeilijke onderwerpen.	○	○	○	○	○	○
Ik vind dat sporters respect moeten hebben voor elkaar.	○	○	○	○	○	○
Ik leer de sporter dat officials (bv scheidsrechter, jury, lijnrechter) gelijk krijgen.	○	○	○	○	○	○
Ik vind dat sporters zich aan de regels moeten houden van de sport.	○	○	○	○	○	○
Ik moedig sporters aan om leuke dingen te doen die het teamgevoel te vergroten.	○	○	○	○	○	○
Ik grijp in als er gepest wordt.	○	○	○	○	○	○
Ik spreek met het team af hoe we ons gedragen.	○	○	○	○	○	○

Beter sportklimaat door inzicht voor trainers.

- Trainers en sporters (12-18jr)
- vullen lijst in
- Trainer krijgt tips & tops

"Het gesprek na afloop doet me goed! Leuk om te horen waar ik goed in ben volgens de sporters. Verder geeft het me inzicht waar ik kan verbeteren!'

Trainer 31 jaar

'Alleen het invullen van de lijst gaf me al inzichten 'hé doe ik dat wel?'

Trainer 20 jaar.

HOE WERKT HET?

STAP 1: VOORBEREIDING

De coördinator van de club neemt contact op met de onderzoeker: a.tielens@windesheim.nl om mee te doen! De werkwijze wordt doorgenomen.

STAP 2: INVULLEN VRAGENLIJSTEN

Trainers van teams (12-18jr) en hun sporters (12-18 jr) krijgen informatie en de vragenlijst opgestuurd per Whatsapp. Zij vullen de vragenlijst in (ca 15 minuten).

STAP 3: BESPREKEN SAMENVATTING

De onderzoeker maakt een samenvatting van de lijst van de sporters (zonder hun namen) en de zelfscore van de trainer. Een persoon van de club bespreekt, in een vertrouwelijk gesprek, de samenvatting met de trainer.(ca 15 minuten).

De trainer weet nu waar hij/zij goed in is en waar ontwikkeling mogelijk is!

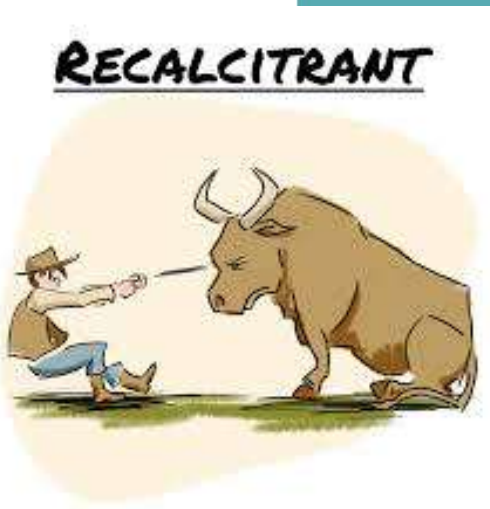
STAP 4: COMMUNICATIE CLUB

Als er meer dan 4 trainers de lijst invulden, dan krijgt het club/verenigingsbestuur een samenvatting (zonder namen trainers). De coördinator van de club zorgt voor communicatie om iedereen te bedanken voor het meedoen en om te laten weten hoe trainers verder ondersteund gaan worden.

NB de vragenlijsten zijn nog in ontwikkeling, dus de resultaten zijn Indicatief.

Meedoen, of meer weten over een beter sportklimaat, waarbij jeugd centraal staat? a.tielens@windesheim.nl.

Pedagogische vraagstukken in de praktijk?

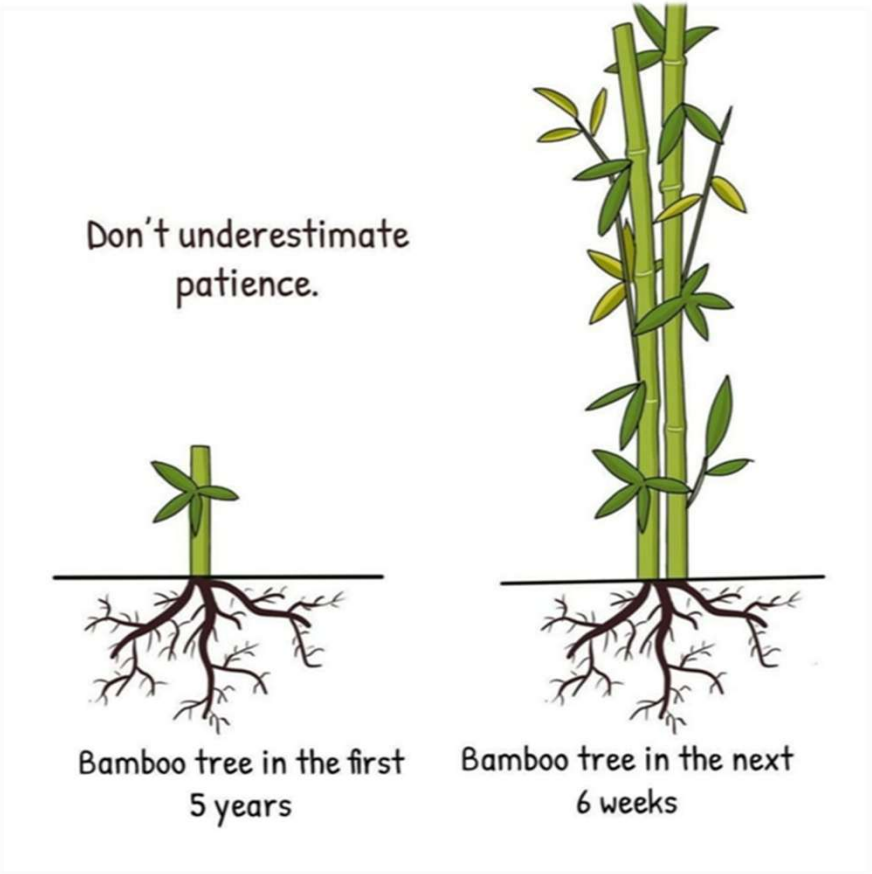

Een uitdagende opgave....

Cultuurverandering kost tijd……

Dank voor jullie aandacht

Meer info:

n.schippervanveldhoven@windesheim.nl

n.h.m.j.vanveldhoven@utwente.nl

www.pedagogischsportklimaat.nl – www.jeugdsportkompas.nl

Het zaadje is geplant

Denk je mee over de Sport van morgen?

Meer info volgt in de Yellenge-app

Mogelijk gemaakt door:

SPORTNETWERK OVERIJSSEL

provincie Overijssel

Rabobank

Twente

Top 10 Reasons for Dropout

Found other things to do

Performance related stress

Prioritised Studies

Didn't think I was good enough

No one helped me stay

Not as good as my friends

Stopped enjoying it

Not enough playing time

Didn't like how I looked

Not worth the effort

Findings

ICCE International Council for Coaching Excellence
dsj DEUTSCHE SPORTJUGEND im DOSB
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

TOP Dimensions of Dropout

Social Support

Internal Motivation

Material Resources

Competence

Mental Wellbeing

Organisational Ability

Time

Social Enjoyment

External Motivation

Achievement Motivation

Physical Wellbeing

Opportunity

Social Desirability

COACHES

- Encourage and listen to the voice of the young people
- Make FUN a goal for all your sessions
- Prioritise relationships and developing a sense of belonging and togetherness
- Give everyone a chance to learn, improve and experience success

ICCE International Council for Coaching Excellence
dsj DEUTSCHE SPORTJUGEND im DOSB
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

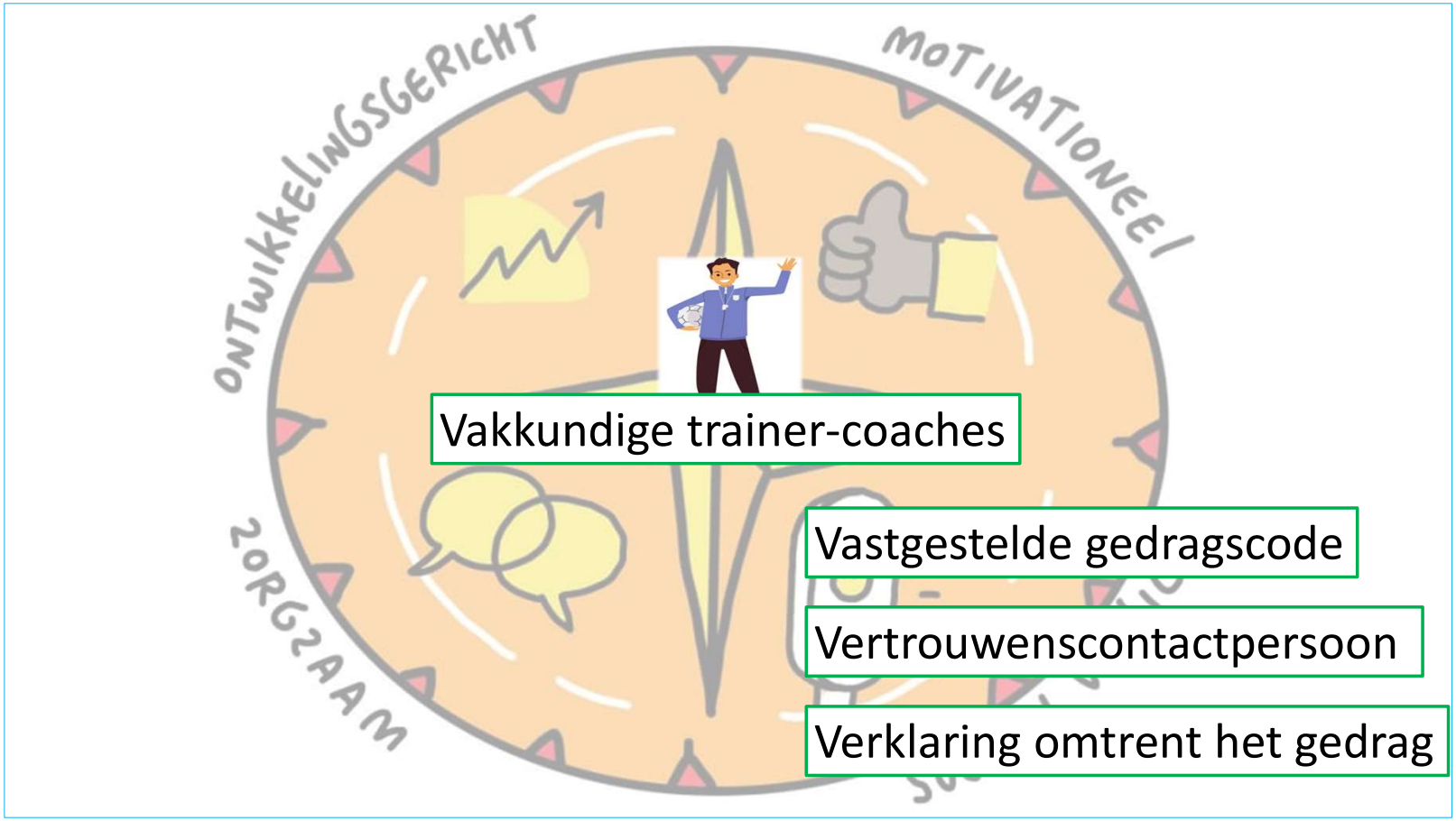

CLUBS & SCHOOLS

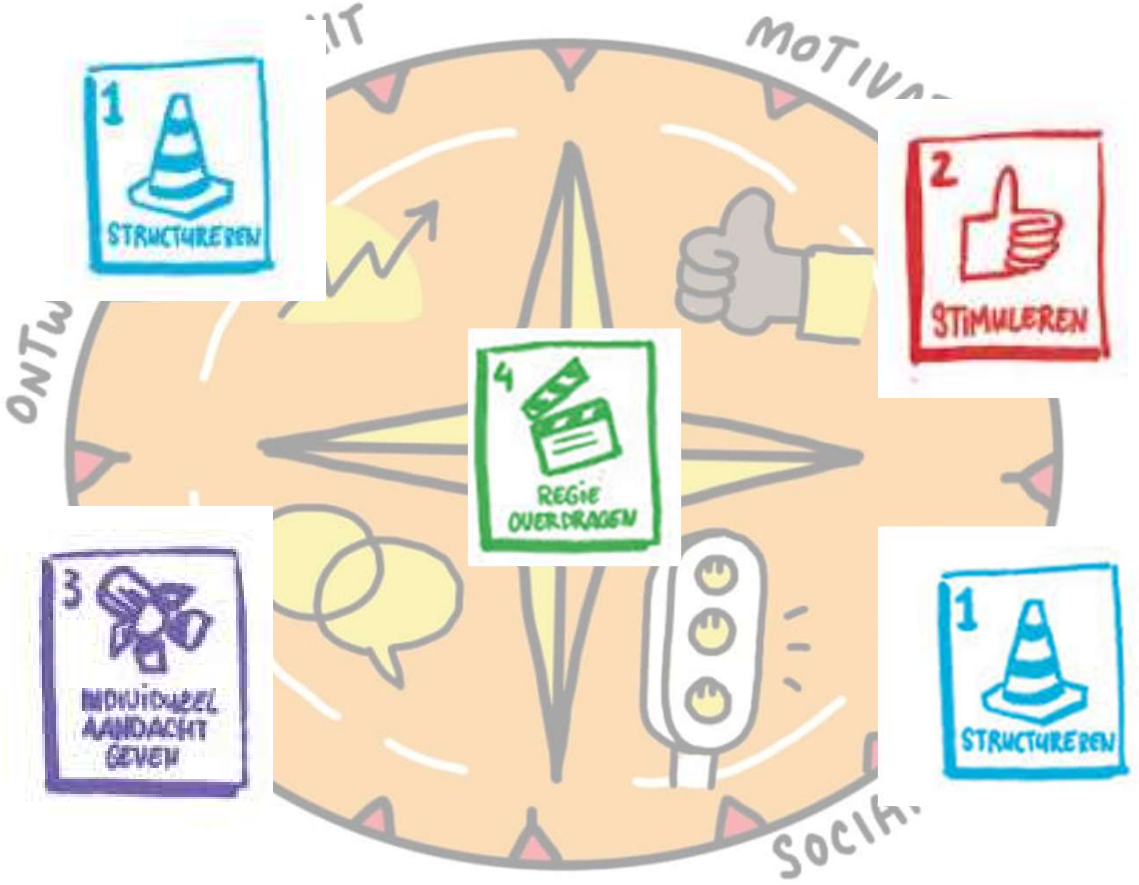
- Develop policies and practices to ensure a safe physical and psychological climate
- Create a developmentally appropriate training environment (age, stage, psychosocial)
- Consider all types of reasons why young people do sport and cater for them
- Explore adding new, less traditional activities to your PE curriculum

ICCE International Council for Coaching Excellence
dsj DEUTSCHE SPORTJUGEND im DOSB
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Het Jeugdsportkompas en de 4 V's

Het Jeugdsportkompas en de 4 inzichten

Het Jeugdsportkompas en het pedagogisch A-B-C

